

ARHITEKTURA SE MORA PRILAGOĐAVATI VREMENU U KOJEM NASTAJE

Intervju s arhitektom

Dinkom Tabainom

Tomislav Tabain, Vela Luka
ttabain@gmail.com

Godina je 2013. i pri odabiru teme seminarskog rada na kolegiju „Hrvatskih arhitekata 20. stoljeća“, profesor Andrej Uchytíl, inače suprug još jedne moje sumještanke i kolegice Ele Šeparović, upitao me jesam li rodbinski povezan s Dinkom Tabainom. Tada, na Arhitektonskom fakultetu, prvi put sam čuo za njega. Nakon susreta s njim u Zagrebu te pišući seminarski rad o njegovom stvaralaštvu, te 2013. upoznao sam još jednog Lučanina arhitekta. Umirovljeni stručnjak na polju arhitekture i urbanizma, tih i skroman, takav je Dinko Tabain.

Dinko, čast mi je što Vas mogu približiti čitateljima „Lanterne“. Rođeni ste Velolučanin, ali već dugi niz godina živite i radite u Zagrebu. Gdje je bio Vaš prvi susret s arhitekturom?

Rođen sam 12. veljače 1934. Nakon osnovne škole u Veloj Luci preselio sam se u Zagreb i tu se dogodio prvi susret s arhitekturom. Zagreb i njegova veličina bili su mi motivacija za bavljenje arhitekturom. Nakon prvog susreta sa starim zagrebačkim Gornjim gradom znao sam čime ću se baviti u životu. Upisao sam srednju arhitektonsku školu u Zagrebu te sam tijekom srednjoškolskog obrazovanja još više zavolio tu struku. A poslije sam na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu

stekao zvanje diplomiranog inženjera arhitekture. Diplomom mi je potpisao veliki prof. Drago Galić.

Kako je to sve skupa izgledalo 1950-tih i 1960-tih godina kad se kod nas događa svojevrsni kraj moderne arhitekture, počinje funkcionalizam, a arhitektura poprima oblik socijalnog monumentalizma i postaje djelatnost kojom upravljaju društvene i ideološke domene?

Tih godina se probila Vukovarska avenija¹ i ona je svojom širinom bila simbol predimenzioniranog urbanističkog širenja. Na državnoj razini bilo je dosta projekata, ali se i javila masovna izgradnja. Tek kasnije, 1960-tih i 1970-tih godina pojavljuje se autorska arhitektura i prvi privatni investitori. Gradilo se planski. Dosta su se gradila tipska naselja, nicali su i prvi stambeni neboderi. Tih godina su nastali svi naši bolji hoteli u Dubrovniku, Splitu, Opatiji...

Kako su izgledali Vaši počeci primjene arhitekture, tj. prijelaz iz teorije u praksu? Da li

¹ Nekada Beogradska ulica (1951.-1957.) i Ulica proleterskih brigada (1957.-1991.)

ste još tijekom studiranja imali neke realizacije ili je to slijedilo tek po završetku školovanja?

Tijekom studiranja nisam imao realizacija. Naravno kao što se i danas uči na Arhitektonskom fakultetu, slušao sam pojedine teme kao što su: stanovanje, sport, zgrade društvenog standarda, ali sve isključivo kao fakultetsku obavezu. Po završetku fakulteta sam se zaposlio u Croatiaplanu. Tamo smo radili urbanističke planove, uglavnom za zapadni dio Zagreba.

Koja je bila Vaša uloga u radu biroa? Možete li izdvojiti neke svoje realizacije?

U birou sam radio na urbanističkom planu južne Trešnjevke. To su naselja Kalinovica, Knežija i Srednjaci, a radilo se nakon poplave koja je zahvatila Zagreb 1964. Glavni projektant je bio ing. arh. Zlatko Furjanić. On je bio moj prvi direktor, a ja sam tada bio voditelj arhitektonsko – urbanističke grupe u Croatiaplanu. Kasnije sam samostalno radio Trg sportova, a fontanu je sa mnom radio Lujo Lozica, kipar porijeklom iz Lumbarde. Radio sam i uređenje Trešnjevačkog trga za potrebe Univerzijade u ljeto 1987. godine. Nadalje, radio sam i zdravstvene objekte: zgrade unutar Vinogradske bolnice, ali i domove umirovljenika: „Trešnjevka“ na Selskoj, „Sveti Josip“ na Sv. Duhu i „Medveščak“ na Iblerovom trgu. Od stambenih objekata projektirao sam nebudere u Selskoj, objekte na uglu Nove Ceste i ulice Andrije Žaje, u Čakovčevoj ulici. Projektirao sam dosta obiteljskih objekata, proizvodne radne hale za tvornicu „Top“ Kerestinec, eloksirnicu za koju sam se posebno obučavao u Francuskoj jer je trebalo ovladati tehnologijom eloksiranja. Što se tiče nekih poslovnih objekata koje sam radio mogu spomenuti objekte u Sežani, Ljubljani i Novom Sadu.

Radili ste i domove umirovljenika izvan Zagreba, recimo jedan od njih je u Nuštru...

Tako je, to je bila realizacija u suradnji s još jednim luškim arhitektom Damirom Rubešom. U Dubrovniku sam radio Dom umirovljenika na Medarevu za koji je bio raspisan jugoslavenski natječaj. Dobili smo prvu nagradu, a suradnici su

mi bili Boro Doklešćić i Duško Dropulić. Taj dom se počeo izvoditi, međutim, sve je stalo zbog ratnih zbivanja. Nadalje radio sam domove umirovljenika u Veloj Luci, Blatu i Korčuli. U Korčuli nije dovršen te je izvedeno samo jedno krilo. To je trebao biti dom umirovljenika s najvećim kapacitetom, a Vela Luka i Blato su trebale biti depandanse.

Dakle, možemo reći da ste se specijalizirali za urbanističke planove i domove umirovljenika. Jeste li baš izabrali takve poslove ili se to jednostavno tako dogodilo?

Tako je to došlo samo od sebe. Nisam se na fakultetu posebno usmjeravao, već se nekako to jednostavno dogodilo.

Kad podvučete crtu, na koje ste projekte najviše ponosni?

Pa mislim da su to domovi umirovljenika. Ne znam kojeg bih izdvojio. Možda onaj u Selskoj. Zato što je bio prvi.

Da, zanimljivo je kako je isprojektiran. Odudara od klasičnog ortogonalnog tlocrta.

Tako je. Zašto je on baš tako projektiran? Dva krila tog doma umirovljenika su izmaknuta iz osi sjever-jug. Osi tih krila su zakošene tako da su sve stambene jedinice orijentirane na jugoistok, jug ili jugozapad kako nijedna stambena jedinica ne bi bila neosunčana. Na sjeveru su bili samo uglavnom zajednički prostori, dnevni boravci, prostori druženja, glavni ulaz i pomoćni prostori. Dom umirovljenika na Iblerovom trgu rađen je sa sličnim sadržajima.

Na Iblerovom trgu je urbanistička situacija bila nešto drugačija. Imali ste izgradnju Donjeg grada pa se trebalo prilagoditi za razliku od Selske gdje je parcela slobodna, a dom umirovljenika je samostojeći objekt. Iblerov trg možemo promatrati kao dvije lamele izduljene u smjeru sjever-jug i njih za razliku od krila u Selskoj niste izmicali, ali stambene jedinice na Iblerovom trgu izmahnute opet hvataju 'malo juga', jugoistočno i jugozapadno sunce.

Dom umirovljenika „Medveščak“ na Iblerovom trgu. Foto: Tomislav Tabain

Točno. Taj posebni europski standard u tim domovima umirovljenika se postigao što je bilo dosta bitno. Možemo reći da su ti domovi umirovljenika istovremeno sadržajno jako slični i situacijski jako različiti, a podjednako ugodni za njihove korisnike.

S obzirom da ste svoj radni vijek proveli u dva društvena sistema, svjedočili ste arhitekturi socijalizma i kapitalizma. Možete li mi dati svoj osvrt na arhitekturu nekada i danas?

Gradilo se dosta i prije i danas. Mislim da se prije više planski gradilo. Pazilo se na zelene površine i na udaljenosti zadane urbanističkim i prostornim planovima. Imam osjećaj da je urbanizam nekada bio humaniji. Imali su više zelenih i javnih površina. Danas nema intime. Pogledaš li plan južne Trešnjevke mi smo strogo pazili na zelene površine i udaljenosti između objekata. Urbanizam je tada, po mom mišljenju, bio kvalitetniji i smisleniji. To je zato što su postojale urbanističko – projektantske organizacije u kojem su stručnjaci vodili brigu o tim stvarima. Danas je možda kvaliteta arhitekture bolja, ali sigurno se više gradi neplanski.

Mislim da se prije više planski gradilo. Pazilo se na zelene površine i na udaljenosti zadane urbanističkim i prostornim planovima. Imam osjećaj da je Urbanizam nekada bio humaniji. Imali su više zelenih i javnih površina. Danas je možda kvaliteta arhitekture bolja, ali sigurno se više gradi neplanski.

Radili ste i zvonik na zagrebačkoj Knežiji.

Da, na sjeveru Knežije. U to se vrijeme nisu baš mogli graditi sakralni objekti. Tako je mnogim poduzećima pristigao upit crkvenih investitora jesu li voljni projektirati njihove objekte jer je država oduzela neke njihove stambene objekte. Nitko nije htio jer je postojao strah, to je bilo negdje 1962. godine. Neki dan je pisalo u Glasu Koncila pa

su spomenuli i mene kao glavnog projektanta. Ja nisam bio član Partije, a u crkvu idem otkad sam se rodio i rekao sam da nema problema. Zadana su ograničenja da zvonik ne smije biti viši od 5 etaža da ne bi stršio i onda smo mi tu malo drugačije pristupili projektiranju i napravili smo poluetaze pa je jedna etaža otvorena prema sjeveru, druga prema istoku, treća prema jugu... i tako kad se gleda izgleda da ima samo 3 etaže, a zapravo ih je više. Unutra smo napravili garsonjere koje su praktički bile stambene jedinice za potrebe crkve. Projektirali smo i župni dvor sa pomoćnim prostorijama. Kardinal Šeper je svečano otvorio taj crkveni sklop i otada sam surađivao sa crkvenim krugovima na još nekim projektima. Spomenuo bih idejno rješenje doma umirovljenika u Kaštelima kojem je nosilac projekta bila „Zaklada biskupa Langa“, ali to nije realizirano. Djelomično je izgrađena 1. faza doma umirovljenika u Maloj Gorici. Projektirao sam dom za retardiranu djecu u Župi Dubrovačkoj. Napravljeni su projekti, ali je realizirano djelomično.

Arhitekt Tonči Žarnić jednom je prilikom izjavio da arhitektura mora biti tendenciozna, ambiciozna i društveno angažirana i da mora pokušavati mijenjati stvarnost, ali takve arhitekture je u Hrvatskoj samo 5%.

Naravno, u potpunosti se slažem. Dodao bih i kako se arhitektura mora prilagođavati vremenu u kojem nastaje. Šteta da je takve arhitekture samo 5%. Treba takvu arhitekturu uvijek iznova promicati i promišljati.

Školovali ste se u Zagrebu i tu zagrebačku školu arhitekture najbolje poznajete, a nedavno je navršila i prvih 100 godina. Splitska škola arhitekture otvorena je prije 10 godina, a nedavno i Osječka škola arhitekture. Da li je to znak popularizacije arhitekture u Hrvatskoj?

Sudeći po broju škola i studenata koji upisuju sigurno da je arhitektura sve popularnije zanimanje kod nas, ali glavno pitanje je mogu li oni opstati u ovakvoj ekonomskoj situaciji. Slijedom takvih zbivanja većina postanu činovnici, a tek manji broj

projektanti. Arhitektura nije puka administracija, već ona lebdi na ivici umjetnosti i inženjerstva.

Mislite li da je arhitektura na obali rezultat turističkog procvata. I koje su po Vama dobre i loše strane istog?

Pa jednim velikim dijelom realizacije u zadnjih 20-ak godina jesu rezultat jačanja turizma kod nas, ima tu i stambene arhitekture za potrebe domicilnog stanovništva naravno, ali velikim dijelom je naša obala nepovratno devastirana turističkim kapacitetima i to, ponavljam, bez nekog plana. Možda, da je toj navali prethodio kvalitetan i promišljen plan kako na razini države tako i na razini lokalnih jedinica, ne bi bila devastirana u tolikoj mjeri. Što se tiče dobrih strana sigurno je ekonomski isplativo. Vrijeme će pokazati.

Vela Luka?

Prije sam znao dolaziti često, više puta godišnje, a sada rijetko stignem. Imam kuću u Veloj Luci i jednu malu kućicu u Tudorovici okruženu maslinama i borovima. Tamo sam se odlazio malo odmoriti.

Što direktno, što indirektno, iz Vele Luke je podrijetlom trenutno nas dvadesetak arhitekata. Samo u zadnjih 8 godina arhitekturu na zagrebačkoj školi arhitekture diplomiralo je čak 7 luških arhitekata, a uskoro će nam se pridružiti još jedna mlada arhitektica. Bi li Vela Luka trebala bolje iskoristiti znanje „Velolučke arhitektonske scene“?

To je krasan podatak za Velu Luku. Općenito otok Korčula ima tu graditeljsku tradiciju. Vela Luka je s obzirom na grad Korčulu mlado mjesto, ali po ovome izgleda da Vela Luka ima mota za umjetničke i inženjerske profesije. Čuj, kad nas već ima u tolikom broju šteta bi bilo da Vela Luka to i ne iskoristi, ali prostor Vele Luke kao i svaki drugi prostor ne smije planirati politika već struka. Osim toga javni prostor se ne može i ne smije svojatati. Javni prostor Vele Luke je prostor svih Lučana.

Dinko Tabain 1960-tih. Nepoznat fotograf

Dom umirovljenika „Trešnjevka“ na Selskoj ulici u Zagrebu. Foto: Tomislav Tabain

Dinko Tabain 2018. Foto: Tomislav Tabain

Može li se taj prostor bolje osmisliti i koje su njegove kritične točke?

Veliki problem je uređenje cijele obale. Smatram da je veliki nedostatak izrada parcijalnih Detaljnih urbanističkih planova. Obalu Vele Luke po kojoj je prepoznatljiva treba sagledavati i planirati u cijelosti od sv. Nikole pa sve do Pupnja ili bar Bobovišća. To mora biti jedno jedinstveno rješenje uređenja Vele Luke. Pogledajmo samo kako izgledaju jedne Kale koje su praktički centar mjesta. Nedostaje planiranog rješenja na toj cijeloj obali, nedostaje rješenje prometa, a da se centar

osmisli za pješake. Kronično nedostaje jedan javni prostor, jedan trg koji bi udomio veća okupljanja. Vele Luke trebaju planirati oni stručnjaci kojima je stalo do nje i koji poznaju njen *genius loci*, njen duh mjesta, a ako su još porijeklom iz Vele Luke to je višestruki dobitak. Volio bih da Vela Luka bude gradić koji ima dušu.

Dinko, hvala na zanimljivom i ugodnom razgovoru.